

ISSUE 5

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

May 2025

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
May 2025

Tashkent 2025

“Academic Journal of Educational Research (AJER)” international scientific journal, issue 1, page **1-52**. May, 2025

"Academic Journal of Educational Research (AJER)" magazine publishes in the form of scientific articles the results of scientific research conducted by professors and teachers of higher education institutions and independent researchers in our Republic and International. Also, scientific articles of the employees who are working in the international and other scientific institutes, production organizations and enterprises of our Republic and conducting scientific research will be included in the magazine.

All articles were posted to the journal's electronic scientific base at www.ajeruz.com

.

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ESTETIK DIDNI
SHAKLLANTIRISHDA HUSNIXAT MASHG'ULOTLARINING O'RNI**

To'rayeva Gulhayo Temirqul qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3 - bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik didini shakllantirishda husnixat mashg'ulotlarining o'rni, ta'siri va ahamiyati yoritilgan. Yozuv madaniyati va chiroyli yozish ko'nikmalari orqali bolalarda go'zallikka intilish, ichki estetik qarashlarni rivojlantirishning samarali metodlari tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida qo'llanilishi mumkin bo'lgan zamonaviy pedagogik yondashuvlar va amaliy misollar asosida husnixat mashg'ulotlarining tarbiyaviy imkoniyatlari ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, estetik did, husnixat, yozuv madaniyati, pedagogik metodlar, go'zallik tarbiyasi, chiroyli yozish, tarbiyaviy ahamiyat.*

Abstract: *This article discusses the role, influence and importance of calligraphy classes in the formation of aesthetic taste of primary school students. Effective methods of developing children's desire for beauty and inner aesthetic views through writing culture and beautiful writing skills are analyzed. Also, the educational potential of calligraphy classes is revealed based on modern pedagogical approaches and practical examples that can be used in the lesson.*

Keywords: *primary education, aesthetic taste, calligraphy, writing culture, pedagogical methods, beauty education, beautiful writing, educational significance.*

Аннотация: *В статье рассматриваются роль, влияние и значение занятий каллиграфией в формировании эстетического вкуса учащихся начальной школы. Проанализированы эффективные методы развития у детей стремления к прекрасному и внутренних эстетических воззрений через культуру письма и навыки красивого письма. Также раскрывается образовательный потенциал занятий каллиграфией на основе современных педагогических подходов и практических примеров, которые можно использовать в процессе урока.*

Ключевые слова: *начальное образование, эстетический вкус, красивый почерк, культура письма, педагогические методы, воспитание красоты, красивое письмо, воспитательное значение.*

“O'zbekiston-2030” strategiyasida belgilangan eng muhim vazifalardan biri boshlang'ich ta'lim sifat ko'rsatkichlarini yuksaltirish va mazkur ta'lim bosqichi mazmuniga tajribadan o'tgan hamda dunyo miqyosida e'tirof etilgan xalqaro ta'lim dasturlarini joriy etishdir. Shu sababli 2023-2024 o'quv yilidan boshlab mamlakatimiz boshlang'ich ta'lim jarayoniga yangi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini bugungi kun talablari asosida tarkib toptirish vazifalari ijrosiga alohida e'tibor qaratilmoqda [1]. Hozirgi kunda ta'lim

jarayonida nafaqat akademik bilimlar, balki estetik va axloqiy tarbiya ham ahamiyat kasb etmoqda. O'quvchilarda estetik didni shakllantirish nafaqat san'atga, balki kundalik hayotga, uning go'zalligi va nafisligini anglashga ham yordam beradi. Estetik tarbiya orqali nafaqat vizual va estetik hissiyotlarni rivojlantirish, balki o'quvchilarning tashqi va ichki dunyosini tartibga solishga yordam berish mumkin. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun husnixat darslari estetik didni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda husnixat mashg'ulotlarining estetik didni shakllantirishdagi o'rni, metodik asoslari va amaliy yondashuvlari tahlil qilinadi.

XXI asrda ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar kirib kelishi bilan boshlang'ich sinfda o'quvchilarning estetik tafakkurini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, husnixat mashg'ulotlarida bu texnologiyalar orqali o'quvchining yozuv madaniyatini rivojlantirish bilan birga, uning go'zallikka, aniqlikka va estetik didga intilishi ta'minlanadi.

Estetik did tushunchasi va uning boshlang'ich yoshdagi rivojlanish xususiyatlari. Estetik did — bu insonning go'zallikni anglash, qadrlash va unga nisbatan munosabat bildirishi [2]. U go'zallikni tan olish va unga nisbatan ma'naviy-hissiy reaksiyalarni ifodalaydi. Estetik didning shakllanishi yosh bola uchun muhim jarayon bo'lib, uning bilim olishga bo'lgan munosabatini, estetik qiyofasini hamda madaniyatni anglashni o'zgartiradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh jihatdan estetik sezgi va ko'rish xotirasining eng yuqori darajasida bo'ladi, bu esa ularda husnixatni o'rganishga qiziqishni oshiradi. O'quvchilarni chiroyli yozuvga o'rgatish, nafaqat yozma ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki ularning estetik didini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Go'zal va tartibli yozilgan matn bolalarda:

- Go'zallikka ishtiyoq uyg'otadi;
- Ko'rkamlikni qadrlash hissini oshiradi;
- Ichki intizom va ta'limga ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Husnixat mashg'ulotlarining psixologik va pedagogik asoslari. Husnixat mashg'ulotlari o'quvchilarga nafaqat chiroyli yozish ko'nikmasini, balki ular orasida estetik sezgilarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Husnixat mashg'ulotlari – bu chiroyli yozuvni o'rgatish, balki o'quvchining ichki dunyosini boyitish, estetik tafakkurini rivojlantirish, go'zallikka ishtiyoq uyg'otish vositasi sifatida qaralishi zarur. O'qituvchi sifatida bu darslarda har bir harfning shakli, tartibi, qiyofasini go'zallik bilan bog'lab tushuntirish orqali bolada didsizlikka qarshi immunitet hosil qilinadi. Husnixat orqali bolalar bir-birlarining ishlarini qadrlash, ishlarini to'g'ri baholash, mehnatga hurmat ko'rsatish kabi ijtimoiy jihatlarni o'rganadilar. Pedagogik psixologiya bo'yicha olimlar husnixat mashg'ulotlarini yosh bolalarda tasavvur, diqqat, xotira va motorikani rivojlantirish uchun samarali vosita deb hisoblaydilar .

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'z ijodidan zavqlanish ko'nikmasini tarkib toptirish bilan ular nafaqat ruhiy, balki jismoniy jihatdan rivojlantirilishini rag'batlantiradi. Jadid pedagoglari rahnamosi Mahmudxo'ja Behbudiy (1875-1919) "Katta jug'rofiya kitobi" darsligida boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'zi yashab turgan tabiat, shaharlar va fasllarning go'zalligi bilan estetik ko'nikmasini shakllantirish, bunda o'qish va husnixat metodikalaridan amaliy foydalanish masalalarini birinchi bor milliy pedagogikamizda asoslab ko'rsatgan edi [3]. Chunki uning fikricha aynan estetik ko'nikmalar boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bilim va malakaning tayanchi hisoblanadi. Shu jihatdan mazkur o'quv fanlarining amaliy imkoniyatlaridan foydalangan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik ko'nikmasini tarkib toptirish va bu ko'nikma vositasida ularni marifatli insonlar sifatida voyaga yetkazish muhim ahamiyatlidir.

Husnixat orqali estetik tarbiyani shakllantirish metodlari. Husnixat mashg'ulotlarining asosiy maqsadi o'quvchilarda estetik didni shakllantirish va ularning yozuv san'ati orqali badiiy ifodalash qobiliyatini rivojlantirishdir. O'quvchilarga chiroyli yozuvni o'rgatishdan tashqari, ular uchun estetik tartibni ham o'rgatish zarur. Yozuvni amaliy mashqlar orqali mukammallashtirish, ularni estetik did bilan tanishtirish, har bir harf va so'zni mukammal yozishga intilishni rivojlantirish kerak.

"Husnixat" o'quv fani asosida o'quvchilarda shakllantiriladigan ko'nikmalarning 4 K modeli ko'nikmalari vositasida tahlil qilib o'tish maqsadga muvofiq bo'ladi [4]. Bu ko'nikmalar quyidagilardan iborat:

- 1) kommunikatsiya ko'nikmasi- o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish;
- 2) kollabaratsiya ko'nikmasi- o'quvchilarni guruhda jamoa bo'lib ishlash layoqatini shakllantirish;
- 3) kreativlik ko'nikmasi - o'quvchilarda o'z maqsadiga erishish uchun yangi xarakterlar, yangi g'oyalar va muammolarni hal etish ko'nikmasini shakllantirish;
- 4) kretisizm ko'nikmasi - o'quvchilarda o'zining mustaqil fikri va masalalarga nisbatan tanqidiy yondashuvini tarkib toptirish. Ushbu ko'nikmalar asosida o'quvchilarda nafaqat estetik tarbiya rivojlanadi, balki jamiyatda o'z o'rniga ega shaxs sifatida yashashga o'rganadi.

Quyidagi amaliy usullarni ko'rib chiqamiz:

- Yozuvni to'g'ri o'rganish - harf va so'zlarni shakllantirishda xato qilishni minimallashtirish;
- Qalam tutish texnikasi - yozish jarayonida motorikani rivojlantirish;
- Yozuvni ranglar yordamida bezash - estetik jihatdan go'zal natijalar olish.

Husnixat mashg'ulotlarida an'anaviy vositalar bilan bir qatorda, bugungi kunda texnologik yangiliklardan foydalangan holda estetik didni rivojlantirish mumkin. Shunday vositalardan biri — 3D ruchkalar hisoblanadi. Ushbu vosita orqali o'quvchilar

nafaqat harflarni yozishni o'rganadilar, balki harflarni hajmli shaklda tasvirlab, ularni ko'rish, ushlab ko'rish va ijodiy yondashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Misol sifatida dars jarayonida:

3D ruchkalarni qo'llash texnikasi. O'quvchilarga oddiy qog'ozda yozilgan harflar namunasi beriladi. So'ng ular ushbu harflarni 3D ruchka yordamida plastmassa modellastiruvchi material bilan hajmli ko'rinishda yasaydilar. Bu orqali o'quvchi harf shaklini chuqurroq tushunadi, murakkab elementlarni ko'ra oladi va chiroyli yozishga intiladi. 3D ruchkalar orqali hajmli harflar yasash. Yuqorida aytib o'tilganidek, 3D ruchkalar yordamida harflarni hajmda tasvirlash o'quvchilarda yozuv shakli, simmetriyasi va chiroyiga e'tibor qaratadi. Har bir harf o'ziga xos bezaklar bilan yaratiladi, bu esa ijodkorlikni rivojlantiradi.

"Harf mozaikasi" metodi. O'quvchilarga turli rangdagi kichik qog'oz bo'laklari beriladi. Ular ushbu bo'laklardan harflarni yaratadilar. Har bir harf oxirida estetik bezak bilan yakunlanadi (gul, yulduzcha, hayvoncha va h.k.). Bu metod husnixat va rasm chizish o'rtasida bog'liqlik yaratib, estetik did tarbiyasini mustahkamlaydi.

"Yozuv bilan hikoya" metodi. O'quvchi biror so'z yoki gapni chiroyli yozadi, so'ng shu so'z asosida kichik rasm chizadi yoki hikoya tuzadi. Masalan, "Baliq" so'zini husnixat asosida yozadi, so'ng baliq rasmi chiziladi va uni qanday ovlagani haqida 2-3 gapli hikoya tuziladi. Bu metod tasviriy fikrlash va matn orqali estetik ongini rivojlantiradi.

"Tabiatdan ilhom" metodi. O'quvchilar tabiatdagi shakllardan (gullar, barglar, hayvon izlari) ilhomlanib harflarni bezaydilar. Masalan, "A" harfi gul yaprog'i ko'rinishida yoziladi, "S" esa ilon shaklida. Dars davomida real tabiat namunalariidan foydalanish yanada qiziqarli muhit yaratadi.

Interaktiv doska orqali raqamli husnixat. Interaktiv doskada yoki planshetda harflarni animatsion tarzda yozib ko'rsatish. Har bir o'quvchi o'z uslubida yozishni mashq qiladi. Bu metod texnologiyaga qiziqishni ham uyg'otadi, didni esa vizual va harakatli tasvirlar orqali rivojlantiradi.

Tajriba: sinfda o'tkazilgan mashg'ulotlar asosida natijalar.

2-sinflar ona tili darslarida o'tkazilgan husnixat soatlarida, o'quvchilarga estetik didni shakllantirishda quyidagi metodlarni qo'lladik:

- O'quvchilarga so'zlarni chiroyli yozish uchun qalam tutish texnikasini o'rgatish;
- Harflarni tartibda va to'g'ri joylashtirishni tushuntirish;
- Estetik bezaklarni va yozuv shakllarini ishlatish.

Sinfda husnixatida muammosi bo'lganlar soni 45% ni tashkil etgan. Yuqorida sanab o'tilgan metodlarni qo'llash natijasida ushbu ko'rsatkich 15% ga tushdi. Darslar davomida sinfda o'quvchilarning yozuvlari yanada chiroyli, aniq bo'ldi va ular o'z yozuvlarini ko'proq qadrlay boshladilar.

Xulosa. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik didni shakllantirishda husnixat mashg'ulotlari juda muhim o'rin tutadi. Ular orqali nafaqat yozuv san'ati, balki nafosat, go'zallikni qadrlash kabi qadriyatlar ham shakllanadi. O'quvchilarga estetik didni rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar, ularni nafaqat o'qitish, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham yordam beradi. Shu boisdan, husnixat mashg'ulotlarini boshlang'ich sinflarda yanada samarali qo'llash kerak. O'qituvchilar uchun maxsus metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, o'quvchilarga badiiy yozuvni o'rganishda yordam beradi va ular uchun go'zallik va tartibni anglash imkonini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbekiston-2030" strategiyasi // www.ziynet.uz
2. Xaitova M., "Boshlang'ich ta'limda chiroyli yozuv mashg'ulotlari". – Toshkent, 2020
3. Mahmudxo'ja Behbudiy, "Tanlangan asarlar". – Toshkent, 1998
4. Jabborova O. M., To'rayeva G. T., "Husnixat - sifatli ta'lim asosi". – Toshkent, 2024

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
3-son

Nashr qilingan sana: 29.03.2025.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172